Kristina Rickevičiūtė

Lietuviškas ilgasis iš Žeimių

1994 m. spalio mėn. Žeimių kaimo (Jonavos r.) gyventojas D.Dirsė atnešė į VDKM sidabro lydinį. Pagal jo pasakojimą, šis lietuviškas ilgasis 1993 m. spalio mėn. rastas tame pačiame Žeimių kaime, kasant bulves J.Survylos sodyboje.

Lydinys pailgos lazdelės formos, platokas, pusapvalio skersinio pjūvio, su trimis bukomis įkirtomis, įlenktas. Vienas lydinio galas bukas, kitas apskaldytas. Lydinio ilgis 10,4 cm, plotis 1,3 cm, storis 9 mm, svoris 101,92 g. Jį galima datuoti XII a. antrąja puse-XIII a.

Arūnas Strazdas

Labanoro monetų lobis

Labanoro monetų lobis rastas 1965 m. pavasarį. Tais metais Juozas Goda suartoje dirvoje, į Š nuo Labanoro kapinių Š kampo, rado keletą išartų sidabrinių monetų, kurias atidavė NM. Kiek vėliau J.Goda, pakasinėjęs monetų radimo vietoje, apie 50 cm gylyje, rado ir daugiau sidabrinių monetų. Iškastąsias monetas radėjas perdavė Labanoro aštuonmetės mokyklos muziejui, kurį tuo metu tvarkė istorijos mokytoja Marytė Aleknienė. 1966 m. pavasarį į lobio radimo vietą nuvyko numizmatas Zenonas Duksa. Jam pavyko iš minėtos mokytojos gauti 121 Prahos grašį ir 23 lietuviškus Kazimiero denarus. Šias monetas Z.Duksa perdavė LNM. Tuo metu 7 Prahos grašiai buvo NM, 1 denaras ir 1 Prahos grašis - Kirdeikių vidurinėje mokykloje, 3 denarai ir 3 Prahos grašiai - Labanoro aštuonmetės mokyklos muziejėlyje, o 2 denarai ir 2 Prahos grašiai atsidūrė "Moksleivio" redakcijos darbuotojo Mykolaičio kolekcijoje.

1966 m. rudenį lobio vietoje kasinėjo Labanoro aštuonmetės mokyklos

direktorius J.Alekna su mokiniais. Jie taip pat rado nemažai monetų, kurios tų pačių metų gruodžio mėnesį pateko į NM.

1969 m. apie Labanoro lobį paskelbta spaudoje (Z.Duksa. Labanoro monetų lobis // Kultūros barai. 1969, Nr.6. P.72-73; Z.Duksa. Labanoro monetų lobis // Žvaigždė (Švenčionys). 1969 06 05, Nr.65). Tuo metu LNM ir NM buvo 327 (Kultūros barai. P.73) ar 328 (Žvaigždė) monetos, tarp jų 299 (300) Prahos grašiai ir 28 denarai. E.Ivanausko paskaičiavimu, tuo metu šiuose muziejuose turėjo būti 301 Prahos grašis ir 27 denarai (E.Ivanauskas. Lietuvos pinigų lobiai, paslėpti 1390-1865 metais. V., 1995. P.24). Vėliau į LNM pateko dar 23 Prahos grašiai ir 6 denarai (Ten pat. P.25).

1983 m. LNM darbuotojai V.Aleksiejūnas ir R.Senapėdis vėl aplankė šio lobio radimvietę. Buvo sužinota, kad toje pačioje vietoje, kur 1965 m. buvo rastas lobis, ir toliau aptinkamos monetos.

Lobio radimo vietoje ir vėliau kasinėjo vietiniai mokiniai ir rasdavo monetų. Kasinėjimų dalyvio Petro Zapkoriaus pasakojimu, vaikai daugiausia kasinėję prieš kokius 6-9 metus ir radę gana daug monetų. Jų pasitaikydavę sulipusių ištisais stulpeliais. P.Zapkorius pats radęs apie 200 monetų. Radėjai dalį monetų pardavę kolekcionieriams, dalį išdalinę, dalį atidavę Labanoro mokyklos muziejui. Vietinių gyventojų pasakojimu, monetos buvusios paslėptos medinėje dėžutėje. 1987 m. 84 Prahos grašius ir 8 denarus įsigijo Utenos kraštotyros muziejus (E.Ivanauskas. P.25). Vėliau, Lietuvoje pasirodžius tobulesniems metalo ieškikliams, lobio radimo vietoje pasirodė įvairūs kolekcionieriai. Reikia manyti, kad jiems dar pavyko rasti monetų. Žinoma tik tiek, kad vienas Kauno kolekcionierius 1991-1992 m. rado 7 Kazimiero denarus, 20 Vaclovo IV grašių ir 1 Karolio I grašį (E.Ivanauskas. P.25).

1995 m. LKPC kartu su LNM lobio radimvietėje atliko žvalgomuosius archeologinius kasinėjimus, kurių metu ištirtas 114 m^2 plotas ir žvalgytas žemės paviršius. Tyrimų metu buvo naudojamas metalo ieškiklis "Metadec 3". Žemės tirtame plote buvo nuimamos kastuvais apie 5 cm storio sluoksniais, kiekvieną sluoksnį tikrinant su metalų ieškikliu. Tirtame plote rastos 9 monetos: 1 Karolio I (1346-1378) Prahos grašis, 1 Vaclovo IV (1378-1419) Prahos grašis ir 7 lietuviški Kazimiero (1440-1492) denarai.

Dar vienas Kazimiero denaras rastas armenyje, toliau nuo tirtojo ploto. Monetų lobio vieta buvo 25 m į Š nuo Labanoro kapinių Š kampo ir 8 m į ŠR nuo keliuko, einančio šalia kapinių ŠR tvoros. Šioje vietoje lobių ieškotojai apie 2 m skersmens plote buvo įsikasę į 1 m gylį.

Manoma, kad Labanoro lobis buvo paslėptas XV a. IV ketvirtyje (E.Ivanauskas. P.24).

Eugenijus Svetikas

Monetos iš XIV-XVII a. kapų Lietuvoje (1988-1994 m.)

Tai straipsnio, skirto monetų radiniams XIV-XVII a. kapuose, papildymas (žr. Svetikas E. Monetos XIV-XVII a. Lietuvos kapinynuose // Lietuvos archeologija. V., 1995. T.11. P.117-151). Jame buvo pateikti duomenys iki 1988 m. kasinėjimų. Medžiaga yra išdėstyta sąraše, kuris sudarytas pagal monetų priklausomumo valstybėms ir jų valdovams principą. Po kapinyno pavadinimu toliau rašomas kapo numeris, o skliausteliuose - monetų skaičius pagal datas ir nominalus. Daugelyje kapų yra randama įvairių valdovų monetų - jų skaičius nurodomas po kabliataškio. Tokiu atveju, norint sužinoti visų kapo monetų priklausomumą, datas ir nominalus, reikia papildomai paieškoti duomenų sąraše pagal reikiamo kapinyno kapo numerį. Neatsiejama nuo šio sąrašo yra duomenų apie tyrinėtus XIV-XVII a. kapinynus lentelė, iš kurios galima sužinoti, kur, kas ir kada vykdė kasinėjimus ir kokie jų bendriausi rezultatai.

Per septynis sezonus buvo kasinėta 31 paminkle ir ištirti 894 kapai. Tiktai 118 kapų buvo rasta XIV-XVII a. monetų, o tai sudaro 13,1% bendro kapų skaičiaus. Daugiausia kapuose įdėtos vieno valdovo monetos (76 kapai), bet nemažai, netgi ketvirtį, sudaro kapai su kelių skirtingų valdovų monetomis (30 kapų). Sąlyginai nedaug yra kapų, kurių monetos nenustatytos (15 kapų, iš jų 3 kapuose viena arba kelios buvo nustatytos). Monetos nenustatytos dėl kelių priežasčių: viena - jos visiškai sunykusios, kita - jos dar nenuvalytos.